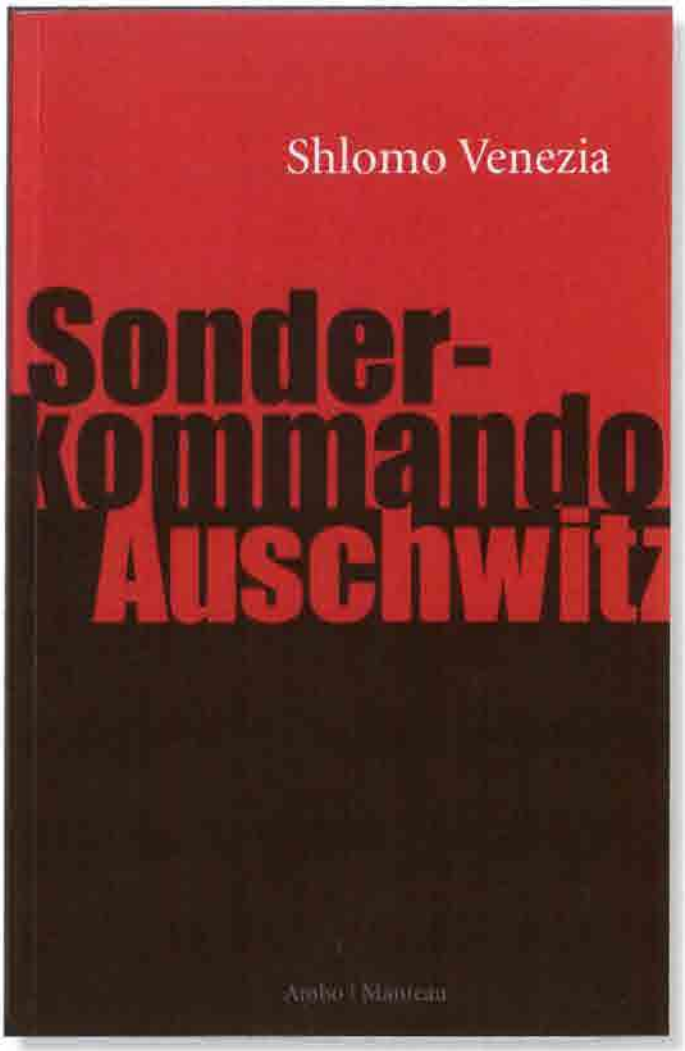
SHLOMO VENEZIA, *SONDERKOMMANDO AUSCHWITZ*.
(UITGEVERIJ AMBO, AMSTERDAM, 2008), 192 BLZ., PRIJS € 19,95.

'Wij hadden geen andere keuze. Niemand. Bovendien redeneerden we niet meer met ons verstand, dachten we niet meer na over wat er gebeurde... We waren robotten geworden. Het komt nu vaak voor dat ik me afvraag wat ik had gedaan als ze me hadden opgedragen mensen te doden. Ja, wat zou ik dan hebben gedaan? Ik weet het niet. Zou ik hebben geweigerd, wetend dat ze me ter plekke zouden hebben neergeschoten?'
Het is een gedachte waar Shlomo Venezia ruim zestig jaar na dato vrijwel dagelijks mee worstelt. Hij heeft de shoah overleefd. Gevoelens van onmacht, schuld en de drang tot overleven komen in Venezia's relaas onverbloemd en volstrekt oprecht naar voren.
Shlomo Venezia kwam op 11 april 1944 aan in Auschwitz met een transport van 1800 Griekse Joden. Slechts 300 mensen uit deze groep werden niet direct vergast. Samen met zijn broer werd Shlomo na drie weken in quarantaine te hebben doorgebracht door de SS-ers geselecteerd voor het *Sonderkommando*. Deze eenheid was belast met de gruwelijkste taak: het werk in de gaskamers. De leden van het Sonderkommando moesten de slachtoffers naar de gaskamers begeleiden, de ruimtes schoonmaken en de lichamen van de slachtoffers verbranden. Shlomo en zijn broer maakten er van mei 1944 tot de bevrijding van Auschwitz in januari 1945 deel van uit.
Sonderkommando Auschwitz is de Nederlandse vertaling van het in 2007 in het Frans uitgegeven ooggetuigenverslag van Venezia. Het boek bestaat uit drie onderdelen. In de eerste plaats is er het interview waarin Venezia zijn getuigenis aflegt. Daarop volgen enkele historische notities over de shoah, Auschwitz, het Sonderkommando en de rol van Italië in Griekenland tijdens de Tweede Wereldoorlog. Ten slotte is er tweemaal een aantal pagina's gereserveerd voor fotomateriaal en afbeeldingen van tekeningen van David Olère.
In april en mei 2006 sprak de jonge Franse onderzoekster Béatrice Prasquier enkele malen uitvoerig met Venezia over zijn ervaringen in Auschwitz. Dat is uitzonderlijk, omdat hij een van de zeer weinigen is die het Sonderkommando hebben overleefd. Ruim vijftig jaar heeft Venezia er niet over kunnen of willen praten. De directheid, eerlijkheid en openheid in de antwoorden en de gedetailleerde beschrijvingen geven deze getuigenis haar kracht. Alle gruwelijkheden worden verteld, geen detail wordt overgeslagen, niets wordt verborgen gehouden en niemand wordt gespaard – inclusief Venezia zelf.
De tekeningen van David Olère hebben dezelfde mate van directheid. Deze Pools-Franse kunstenaar werd op 2 maart 1943 vanuit Drancy naar Auschwitz-Birkenau gedeporteerd. Gedurende zijn gehele gevangenschap maakte hij deel uit van het Sonderkommando. Direct na de oorlog legde Olère zijn ervaringen in tekeningen en schilderijen vast als getuigen van de gruwelijkheden die hij had gezien.
Deze combinatie van woord en beeld maakt *Sonderkommando Auschwitz* tot een bijzonder aangrijpend verslag. Een verslag dat aanzet tot nadenken en de stem van Venezia voor toekomstige generaties niet verloren doet gaan.

Daan Schuijt